

59 המפלת דמות בהמה חיה ועוף תהא טמאה לידה.
 60 הגמרא מקשה על טעם זה, שמצינו דברים נוספים שנאמרה בהם
 61 'יצירה', והם אינם מטמאים טומאת לידה: **אָמֵר לִיָּה רִבִּי אָמֵי לרבי**
 62 **חייא בר אבא, אָלֵא הוּאִיל ואמרת שכל שנאמרה בו יצירה אמו**
 63 **טמאה לידה, אם כן אמור מַעֲתָה שגם הַמַּפְלֵת כְּדִמּוֹת דָּר תְּהֵא אָמֵי**
 64 **מִמָּאָה לִידָה, שהרי גם לגבי הרים מצינו לשון 'יצירה', שְׁנֵאָמֵר**
 65 **(עמוס ד יג) 'כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבּוֹרֵא רוּחַ, משיבה הגמרא: אָמֵר**
 66 **לִיָּה רבי חייא בר אבא, הָר מִי קָא מַפְלֵת – וכי אפשר שאשה תפיל**
 67 **נפל גדול כהר, הלא אָכֵן הוּא דְקָא מַפְלֵת – אינה מפילה אלא**
 68 **כדמות אבן, הוּוּא גוֹשׁ אִישׁ קָרְיָ – ונפל זה אינו נקרא אלא 'גוש' ולא**
 69 **הר, ולכן אינה טמאה לידה.**
 70 הוסיף רבי אמי להקשות: **אָלֵא הוּאִיל ואמרת שכל שנאמרה בו**
 71 **יצירה אמו טמאה לידה, אם כן אמור מַעֲתָה שגם הַמַּפְלֵת רוּחַ –**
 72 **שפיר מלא רוח, תְּהֵא אָמֵי מִמָּאָה לִידָה, הוּאִיל וְנִאֲמָרָה בּוּ – לגבי**
 73 **הרוח לשון 'בְּרִיאָה' כְּשֶׁם שנאמרה לשון זו בבריאת הארץ, דְּכַתִּיב**
 74 **(שם) 'וּבּוֹרֵא רוּחַ, וְכִי תִימָא – ואם תרצה לומר שתיבה זו נכתבה**
 75 **לגופה והיא לא מוּפְנָה ללמוד הימנה גזירה שוה. אין לומר כך,**
 76 **שהרי מְדַבְּרָה לִיָּה לְמַכְתָּב – מתוך שהיה הכתוב יכול לקצר ולכתוב**
 77 **'יוֹצֵר הָרִים וְרוּחַ, וְכַתִּיב, והאריך וכתב 'יוצר הרים וּבּוֹרֵא רוּחַ,**
 78 **שְׁמַע מִיָּה – מוכח מכאן שתיבת 'בריאה' נכתבה לְאִפְנוּי – בכדי**
 79 **שתהא פנויה ללמוד ממנה גזירה שוה.**
 80 **אָמֵר לִיָּה – תירץ רבי חייא בר אבא, הכלל הוא שְׁדַּנִּין ללמוד בגזירה**
 81 **שוה דְּבַרִּי תוֹרָה מְדַבְּרִי תוֹרָה – פסוק שנכתב בתורה מפסוק שנכתב**
 82 **בתורה, וְאִין דַּנִּין ללמוד בגזירה שוה דְּבַרִּי תוֹרָה – פסוק שנכתב**
 83 **בתורה, מְדַבְּרִי קְבָלָה – מפסוק שנאמר בדברי הנביאים. והואיל**
 84 **הפסוק 'כי הנה יוצר הרים ובורא רוח' נאמר בנביא, אין דורשים**
 85 **ממנו גזירה שוה מהפסוק 'ויברא אלהים את האדם' האמור בתורה.**
 86 הגמרא מביאה דעות נוספות בטעמו של רבי מאיר: **(אָמֵר) רָבָה פֵּר**
 87 **פֵּר תְּנָה אָמֵר רִבִּי יוֹחָנָן, תִּינּוּ שְׁמַעָא דְרִבִּי מֵאִיר – והו טעמו של**
 88 **רבי מאיר שטימא טומאת לידה במפלת כמין בהמה חיה ועוף, הוּאִיל**
 89 **וְעֵינֵיהֶם של בהמה חיה ועוף דומות בעיניו שֶׁל אָדָם, שהרי השחור**
 90 **שבעין האדם הוא עגול, וכן השחור שבעיני שבעיני בהמה חיה ועוף עגול,**
 91 **אבל בשל דגים אינו עגול, ועל כן המפלת דמות דג אינה טמאה**
 92 **לידה.**
 93 מקשה הגמרא: **אָלֵא הוּאִיל ואמרת שכל שעניו דומות כשל אדם**
 94 **אמו טמאה לידה, אם כן אמור מַעֲתָה שגם הַמַּפְלֵת כְּדִמּוֹת נְחֹשׁ**
 95 **תְּהֵא אָמֵי מִמָּאָה לִידָה, הוּאִיל וְאֵף גִּלְגֵּל עֵינָיו של נחש עגולוֹה בְּשֵׁל**
 96 **אָדָם, מוסיפה הגמרא: וְכִי תִימָא הָכִי נִמִּי – ואם תרצה לומר שאכן**
 97 **גם המפלת דמות נחש אמו טמאה לידה, אם כן לִיתַנִּי – שישנה**
 98 **התנא במשנה דין זה, שהמפלת דמות נְחֹשׁ טמאה לידה.**
 99 מתרצת הגמרא: אכן המפלת דמות נחש טמאה לידה לרבי מאיר,
 100 ואף על פי כן לא שנה התנא דין זה משום דאָ תְּנָא – אם היה שונה
 101 התנא את דינו בנְחֹשׁ, הוּוּא אָמֵינָא – הייתי יכול לומר שדווקא בנְחֹשׁ
 102 הוּא דְפִלְגִי רִבִּין עֲלֵיהּ דְרִבִּי מֵאִיר – נחלקו חכמים על רבי מאיר,
 103 וטעמם הוא משום דְלֵא פְתִיב בִּיה – שלא נאמרה בו 'יצירה', אָכֵל
 104 במפלת כמין בְּהֵמָה וְחֵיהּ לֵא פְלִיגִי – לא נחלקו על דבריו, ואף הם
 105 מודים שאמם טמאה לידה משום דְכַתִּיבָא בִּיה – שנאמרה
 106 בבריאתם 'יצירה', ויש ללמוד בגזירה שוה 'יצירה יצירה' לטמא את
 107 אימם טומאת לידה. וכדי שלא נבא לידי טעות, שנה התנא בדברי
 108 רבי מאיר בהמה חיה ועוף ולא נחשו, ובהכרח אם כן שחכמים
 109 חולקים גם באלו.
 110 הגמרא מקשה על עיקר דברי רבי יוחנן שענייה של בהמה דומות
 111 כשל אדם. מקשה הגמרא: היאך אתה אומר שענייה של בהמה
 112 דומות כשל אדם, וְהָא גָבִי מוּמִין קָתַנִּי לָהּ – והרי מקרה זה, בהמה
 113 שענייה דומות לעיני אדם, שנוי אצל מומי הבהמה, שכן שנינו
 114 במסכת בכורות לענין מומי בכור (מ.), 'אֵת שְׁנֵלְגֵל עֵינָיו עֵגוּלָה בְּשֵׁל
 115 **אָדָם, הרי זה מום', וכיון שדבר זה הוא מום, מוכח שאין הדרך שעניי**
 116 **בהמה יהיו דומות לשל אדם. מתרצת הגמרא: לֵא קִשְׁיָא, הָא – דברי**

1 וְלִפְנֵינּוּ – ואנו לומדים מהגזירה שוה המוּפְנָה מִשְׁנֵי צְדִיקִין.
 2 הגמרא מסיימת לבאר מדוע לענין טומאת לידה דורשים רק את
 3 המופנה משני צדדים: וְלָהֶבֶי – ומשום כך, לפי דעת חכמים שאת
 4 המופנה מצד אחד למדים ומשיבים, לכן אָפְנִיָה דְרַחֲמָנָא לְבַהֲמָה –
 5 הפנה הכתוב את הפסוקים 'יצירה יצירה' שמהם דורשים טומאת
 6 לידה במפלת דמות בהמה מִשְׁנֵי צְדִיקִין, כִּי הִיבִי דְלֵא נִגְמַר – בכדי
 7 שלא נצטרך ללמוד מן גזירה שוה שמוּפְנָה רק מִצַּד אֶחָד, מפני שיש
 8 תשובה על גזירה שוה זו, כמבואר להלן בגמרא, מה לאדם ששייכת
 9 בו טומאה בעודו חי, ועל כן ראוי שתטמא אמו בלידתו, תאמר
 10 בבהמה שאינה מטמאה מוטמא, אלא רק לאחר מותה, ואם כן לא
 11 תנהג בה גם טומאת לידה. ומטעם זה אין אנו דורשים גם גזירה שוה
 12 'בריאה בריאה' להנדיג דין טומאת לידה במפלת דמות תנין, מפני
 13 שאינה מופנה אלא מצד אחד, ויש להשיב עליה תשובה זו.
 14 הגמרא מביאה לשון שניה בכללי גזירה שוה: **רַב אֶחָד פְּרִיָּה דְרַבָּא**
 15 **מִתַּנִּי לָהּ – שנה את כללי גזירה שוה מִשְׁמִיָּה דְרִבִּי אֶלְעָזָר – משמו**
 16 **של רבי אלעזר לְקוּלָא – באופן מיקל יותר, ולדבריו אפשר לדרוש**
 17 **בגזירה שוה גם כאשר אין הכתובים מופנים כל כך. וכך הם הכללים:**
 18 **א. כֵּל גִּזְרָה שְׁוֵה שְׁאִינָה מוּפְנָה כֵּל עֵינָךְ – ששני הצדדים נצרכים**
 19 **לגופם, ואין אחד מהם פנוי לצורך לימוד גזירה שוה, לְמַדִּין ממנה**
 20 **אם אין מה להשיב על הלימוד, וְאִם יש להשיב מִשִּׁיבִין ואין תמידין.**
 21 **ב. גזירה שוה שחיה מוּפְנָה רק מִצַּד אֶחָד, נחלקו רבותינו בדינה,**
 22 **לְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל לְמַדִּין ממנה, וְאִין מִשִּׁיבִין אפילו אם יש מה להשיב.**
 23 **וּלְרַבִּין לְמַדִּין ממנה אם אין מה להשיב, וְאִם יש להשיב מִשִּׁיבִין ואין**
 24 **למדין.**
 25 **ג. גזירה שוה שהיא מוּפְנָה מִשְׁנֵי הַצְדָדִין לְדְבַרִּי הַכֵּל לְמַדִּין ממנה**
 26 **וְאפילו אם יש להשיב, אִין מִשִּׁיבִין.**
 27 הגמרא דנה לפי לשון זו לרבנן מה החילוק בין מופנה מצד אחד
 28 לאינו מופנה כלל. שואלת הגמרא: וְלְרַבִּין, מֵאִי אִיבָא – איזה חילוק
 29 יש בין מוּפְנָה מִצַּד אֶחָד לְשְׁאִינָה מוּפְנָה כֵּל עֵינָךְ, והלא לפי לשון
 30 זו בשתיקה סוברים חכמים שלמדים מהן דינים ומשיבים. משיבה
 31 הגמרא: **נְשָׂאָה בִּיָּה – יש הבדל ביניהם, הִיבָא דְמִשְׁכַּחַת לָהּ –**
 32 **במקום שתמצא גזירה שוה המוּפְנָה מִצַּד אֶחָד, וְתמצא לעומתה**
 33 **גזירה שוה שְׁאִינָה מוּפְנָה כֵּל עֵינָךְ, וְלֵאוּ לְהֵאִי אִית לִיָּה פִירְכָא**
 34 **וְלֵאוּ לְהֵאִי אִית לִיָּה פִירְכָא – ואין תשובה להשיב ולפרוך את אחת**
 35 **מהן, שְׁכִּינִין – אנו עושים את הגזירה שוה שְׁאִינָה מוּפְנָה כֵּל עֵינָךְ,**
 36 **וְנִמְרִינִין – ולומדים מִמּוּפְנָה מִצַּד אֶחָד.**
 37 הגמרא מבארת שבענינו, לענין טומאת לידה יש פירכא. שואלת
 38 הגמרא: וְהָכֵא – וכאן, לענין טומאת לידה, שאנו לומדים בהמה
 39 מאדם, ואין לומדים תנין מאדם מפני שהוא מופנה רק מצד אחד ויש
 40 להשיב על הלימוד, מֵאִי פִירְכָא אִיבָא – איזו פירכא יש להשיב על
 41 לימוד זה שמחמתה אין אנו לומדים את המופנה מצד אחד. משיבה
 42 הגמרא: **נְשָׂאָה דְאִיבָא לְמִפְדָּךְ – יש לפרוך את הלימוד ולומר, מה**
 43 **לְאָדָם שריבתה התורה טומאת לידה בלידתו, שְׁכֵן דינו חמור לענין**
 44 **טומאה, שהוא מִמָּאָה מְחִיִּים – בעודו חי שייכת בו טומאה, תאמר**
 45 **בבעלי חיים שדינם קל לענין טומאה, שאין שייכת בהם טומאה אלא**
 46 **לאחר מותם, ועל כן דין הוא שהמפלת דמות בעלי חיים לא תהא**
 47 **טמאה טומאת לידה. והואיל ולדעת חכמים משיבים על גזירה שוה**
 48 **שאינה מופנה אלא מצד אחד, אין אנו דורשים גזירה שוה לטמא**
 49 **טומאת לידה את המפלת דמות תנין מפני שיש להשיב על הלימוד,**
 50 **אך המפלת דמות בהמה טמאה לידה מפני שטומאתה נלמדת בגזירה**
 51 **שוה מופנה משני צדדים ואין משיבים עליה אף כשיש מה להשיב.**
 52 לעיל (כב:) הובאו דברי רבי יהודה בשם שמואל שטעמו של רבי מאיר
 53 הוא משום שנאמרה בבהמה חיה ועוף 'יצירה' כשם שנאמרה אצל
 54 אדם. הגמרא מביאה שיש אמוראים נוספים הסוברים שזהו טעמו של
 55 רבי מאיר: **וְכֵן אָמֵר רִבִּי תִיָּא פֵּר אָכָא אָמֵר רִבִּי יוֹחָנָן, תִּינּוּ שְׁמַעָא**
 56 **דְרִבִּי מֵאִיר – זהו טעמו של רבי מאיר המטמא טומאת לידה את**
 57 **המפלת דמות בהמה חיה ועוף, הוּאִיל וְנִאֲמָרָה בּוּ 'יצירה' בְּאָדָם,**
 58 **דורשים גזירה שוה לומר שכשם שהילדת אדם טמאה לידה, כך גם**

דוחה הגמרא: **אמר רב אהא בריה דרב איקא**, לא בהכרח שכך
 הוא פירוש הברייתא, אלא אפשר שכונתה לומר שהמפלת כדמות
 עופות תיבדק לשיטת רבנן, **דאמרי קריא וקיפופא אין, שאר**
עופות לא – ונפרש שחכמים אומרים שהמפלת כדמות קריא
 וקיפופא טמאה לידה, והמפלת כדמות שאר כל העופות אינה טמאה.
 ונמצא שגם חכמים המטהרים בכל מפלת דמות בעלי חיים, מודים
 שהמפלת כדמות קריא וקיפופא טמאה לידה. ומוסיפה הגמרא
 לבאר: **ומאי שנא** – ובמה שונים קריא וקיפופא שחכמים מטמאים
 בהם טומאת לידה יותר מבשאר מיני העופות. אם תאמר שבקריא
 וקיפופא טמאה לידה משום שעיניהם מהלכות לפניהם, במה הם
 שונים **מפלה ותייה** שגם עיניהם מהלכות לפניהם, ואף על פי כן
 חכמים מטהרים. מפרשת הגמרא: בקריא וקיפופא מודים חכמים
הואיל ויש להן לסתות – לחיים זקופות כלסתות של אדם, מה שאין
 כן שאר בהמה וחיה שאין להם לסתות כאדם, סוברים חכמים שאינם
 מטמאים טומאת לידה. ונמצא שלמסקנא אין הוכחה לתירוצו של
 אבוי שחילק לרבי מאיר בין קריא וקיפופא לשאר העופות, אך גם אין
 דחיה לדבריו.

הגמרא מסתפקת האם יש לולד בדמות בהמה דין אדם לענין
 קידושין: **בצא מיניה** (שאל) **רבי ירמיה רבי ירמיה וירא**, לדעת רבי
מאיר דאמר במשנתנו שולד בדמות **בהמה הנמצא במעי אשה ולד**
מעליא הוא – יש לו דין ולד גמור לטמא את אימו טומאת לידה, אם
 כן יש להסתפק במקרה שהיה ולד שכזה בדמות בהמה נקבה במעי
 אשה, וקבל **בה אביה מעות קידושין מידי אדם** שביקש לקדשה לו,
מהו – מה דינם של קידושין אלו, האם חלו או לא. שואלת הגמרא:
למאי נפקא מינה – מהו הדין היוצא משאלה זו, שמחמתו יש
 להסתפק בזה. משיבה הגמרא: הנפקא מינה היא לענין **לאתסורי**
באחותה – שיאסר המקדש באחותה של אותה דמות בהמה, שאם
 חלו קידושין, הרי הוא אסור לשאת את אחותה כדין אחות אשתו,
 ואם לא חלו הקידושין, הוא מותר באחותה.

תמזהה הגמרא: **למימרא דתיי** – האם ניתן לומר שרבי ירמיה סבר
 שולד בדמות בהמה יכול לחיות, שהרי אין אחות אשתו אסורה עליו
 אלא בחיי אשתו, ומאחר שאמר רבי ירמיה שיש נפקא מינה לענין
 האם המקדש אסור באחותה, משמע מכך שלדעתו אותה דמות
 בהמה יכולה לחיות. וכי אפשר לומר כך, **והאמר רב יהודה אמר**
רב, לא אמרה רבי מאיר את שיטתו שיש טומאת לידה במפלת
כדמות בהמה וחיה, אלא הואיל וימינו מתקיים – מפני שמין זה,
 בהמה או חיה, יכול להתקיים כאשר יהיה נתון במעי בהמה או חיה
 שהיא ממינו, ולכן אף על פי שעתה הוא במעי אשה שייכת בו
 טומאת לידה, אבל אילו לא היה מין כזה מתקיים, לא היתה שייכת
 בו טומאת לידה כלל. ומשמע מדברי רב שרק במינו שייך קיום, אבל
 ולד זה עצמו שהוא נתון במעי אשה אינו יכול להתקיים, וכיצד אמר
 רבי ירמיה שהולד עצמו ראוי לחיות.

מתרצת הגמרא: **אמר רב אהא בר יעקב**, רבי ירמיה עצמו בודאי
 ידע שולד בדמות בהמה אינו חי, והוא נפל גמור ולא שייכת בו
 תפיסת קידושין, ואף על פי כן שאל את רבי ירמיה שאלה זו בדרך
 שחוק, מפני שעד **באן** – בכל התחבולות הללו **הביאו רבי ירמיה**
לרבי ירמיה – התאמץ רבי ירמיה להביא את רבי ירמיה לירי גיהנום –
 לידו שחוק, ולא גיהנום – ורבי ירמיה לא שחק, מפני שאסור לאדם
 למלא פיו שחוק בעולם הזה, ורבי ירמיה היה מחמיר על עצמו ביותר.
 הגמרא חוזרת לפרש את דברי רב: **גופא** – נשוב לעצם דברי רב
 ונבארם, **אמר רב יהודה אמר רב, לא אמרה רבי מאיר** – אף רבי
 מאיר לא אמר לטמא טומאת לידה במפלת כדמות בהמה וחיה **אלא**
הואיל וימינו מתקיים – מפני שמין זה, של בהמה או של חיה יכול
 להתקיים כאשר יהיה נתון במעי בהמה או חיה, ולכן אף על פי
 שעתה הוא במעי אשה שייכת בו טומאת לידה, אבל אילו לא היה
 מין כזה מתקיים, לא היתה שייכת בו טומאת לידה כלל. **אמר רב**
ירמיה מדתפי

רבי יוחנן שעיני בהמה דומות כשל אדם נאמרו **באופקא** – בשחור
 שבעין, שאף השחור שבעיני הבהמה עגול כבעיני האדם, **הא** – דברי
 המשנה שגלגל עיני הבהמה אינו עגול כשל אדם נאמרו **בציריא** –
 במקום מושב כל העין, שהוא נקרא 'גלגל העין', ובאדם דרכו להיות
 עגול, ואילו בבהמה אין דרכו להיות עגול.

הגמרא מביאה דעה נוספת בטעמו של רבי מאיר: **רבי ינאי אמר**,
היינו מטמא דרבי מאיר שטימא טומאת לידה במפלת כמין בהמה
חיה ועוף, הואיל ועיניהם של אלו הולכות לפניהם – קבועות
 בפניהם מלפנים, ובכל מקום שמהלכים, עיניהם לפניהם, **בעיניו של**
אדם ההולכות לפניו. אבל דגים ונחש עיניהם קבועות בצדיהם, ועל
 כן המפלת דמות דגים או נחש אינה טמאה לידה.

מקשה הגמרא על דברי רבי ינאי: **והרי עוף, דאין עיניו הולכות**
לפניו, אלא קבועות מן הצדדים, ואף על פי כן **קאמר רבי מאיר**
דמאיר – רבי מאיר אמר במשנה שהמפלת כמין עוף טמאה לידה,
 ומוכח אם כן שאינו תולה את דין טומאת לידה במקום קבועות
 העינים. מתרצת הגמרא: **אמר אביי**, רבי מאיר שטימא במפלת
 כדמות עוף, דווקא **בקריא וקיפופא** טמא, שהם מיני עופות
 שעיניהם הולכות לפניהם.

מקשה הגמרא על תירוצו של אבוי: **וכי בשאר העופות לא טימא**
רבי מאיר, מיתניי – הקשו בני הישיבה מברייתא, **רבי חנינא בן**
(אנטיגנוס) אומר, נראין להלכה דברי רבי מאיר שטימא טומאת
לידה במפלת כדמות בהמה וחיה, ונראים להלכה דברי חכמים
שטימא טומאת לידה במפלת כדמות עופות.

מבררת הגמרא: **מאי עופות** – לאלו עופות התכוין רבי חנינא בן
 אנטיגנוס כשפסק כחכמים, **אילימא** – אם נאמר שדבריו אמורים
בקריא וקיפופא, שהם מיני העופות שעיניהם הולכות לפניהם, אם
 כן יש להקשות על דבריו, **מאי שנא** – במה שונים **פחה ותייה**
 שבהם פסק כרבי מאיר, משום **דעיניהן הולכות לפניהן כשל אדם**,
 ולכן מסתבר לטמא בהם טומאת לידה, **הלא קריא וקיפופא נמי**
עיניהן הולכות לפניהם, ומדוע לא פסק בהם כרבי מאיר. אלא
פשיטא – פשוט הוא שדבריו אמורים **בשאר מיני העופות** שעיניהן
 קבועות מן הצד, ולכן פסק בהם כחכמים המטהרים, **מכלל** – משמע
 מכך **דרבי מאיר עצמו פליג** – חולק ומטמא טומאת לידה גם **בשאר**
עופות, ושלא כדברי אבוי האומר שרבי מאיר עצמו לא טימא אלא
 בקריא וקיפופא.

מתרצת הגמרא: אין להוכיח מהברייתא שרבי מאיר טימא בכל
 העופות, והברייתא **תפורה מיתפרא** – יש ללמוד את דבריה כאילו
 הם חסידים, **והכי קתני** – וכך יש לשנות בה, **רבי חנינא בן**
(אנטיגנוס) אומר, נראין להלכה דברי רבי מאיר במפלת כדמות
בהמה וחיה, והוא הדין למפלת כדמות קריא וקיפופא שאף עיניהן
 הולכות לפניהם כשל אדם, ואף על פי שחכמים חלוקים עליו בכל
 אלו, מכל מקום הלכה כדבריו. ונראים **דברי חכמים** אף לרבי מאיר
 עצמו במפלת כדמות **שאר מיני העופות** שאינה טמאה לידה, **שאף**
רבי מאיר לא נחלק עמהם אלא בקריא וקיפופא שעיניהן הולכות
 לפניהם, **אבל בשאר העופות מורי להו לחכמים ומטהר מטומאת**
 לידה, מפני שאין עיניהן הולכות לפניהם.

הגמרא מביאה ראיה שרבי מאיר מודה בשאר מיני עופות: **והתניא**
 – והוה ששנינו בברייתא, **אמר רבי אלעזר ברבי צדוק, המפלת כמין**
בהמה וחיה, לדברי רבי מאיר דינו כולד, ואמו טמאה לידה, ולדברי
חכמים אינו כולד, ואין אמו טמאה לידה, ובעופות תיבדק – ואם
 הפילה כדמות עוף יש לבדוק איזה דמות הפילה. מפרשת הגמרא:
למאן תיבדק – לפי דעת מי מזהתנאים אמר רבי אלעזר ברבי צדוק
 שהמפלת כדמות עוף תיבדק, **לאו** – האם אין כוונתו של **דברי רבי**
מאיר תיבדק, כיון **דאמר רבי מאיר שרק המפלת כדמות קריא**
וקיפופא, אין – טמאה לידה, אבל המפלת כדמות **שאר מיני עופות**,
 לא – אינה טמאה, ומודה בזה לשיטת חכמים, על כן צריך לבדוק את
 הנפל אם הוא כדמות קריא וקיפופא או כדמות שאר עופות. ומוכח
 שרבי מאיר עצמו לא טימא בכל מפלת דמות עוף.

59 משיבה הגמרא: לְאִשְׁתּוֹנֵי בְּאִכְלָהּ - שיהיה הולד מותר באכילה
 60 על ידי שחיטת אמו, מפני שאם דינו כאדם הרי הוא מין האסור
 61 באכילה, ואין לו היתר כשנמצא במעי אמו, אך אם דינו כבהמה יהיה
 62 מותר לאוכלו.
 63 שואלת הגמרא: וְתִשְׁוֶה לֶיהָ - ומדוע לא תפשוט ספק זה מִהָא
 64 דְרַבִּי יוֹהָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹהָנָן (חולין טט.) שאף על פי שולד הנמצא
 65 במעי בהמה שנשחטה מותר באכילה, היינו דווקא כשנמצא בה ולד
 66 ממין בהמה, אבל הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה וּמִצָּא בָּהּ עוֹבֵר בְּדַמּוֹת יוֹנָה,
 67 התורה אלא כשנמצאה בהמה במעי בהמה, ולא דברים אחרים
 68 הנמצאים כבהמה, ואם כן הוא הדין שאדם במעי בהמה דינו כאדם,
 69 שאסור באכילה.
 70 דוחה הגמרא: הֵבִי הַשְּׂהָא - וכי כך נראה בעיניך עתה שיש לפשוט
 71 את הספק מדברי רבי יוחנן, והלא הֵתֵם, כשמצא דמות יונה, אין
 72 מקום להתירה על ידי שחיטת אמה, שהרי בפסוק שממנו נלמד
 73 היתרו של ולד הנמצא במעי אמו נאמר (דברים יד ו) וְכָל בְּהֵמָה
 74 מִפְּרִסַת פְּרָסָה וְשִׁסְעַת שְׁסַע שְׁתֵּי פְּרִסוֹת וְגו' אִתָּה תֹאכְלוּ, לא הותר
 75 אלא ולד שיש לו פרסות סדוקות, כפי שנאמר 'פְּרִסוֹת', או שיש לו
 76 לכל הפחות פרסה קלוטה, שאינה סדוקה, כפי שנאמר 'פְּרִסָה', אך
 77 בינה לא פְּרִסוֹת אִיכָּא - אין לה פרסות סדוקות, ולא פְּרִסָה אִיכָּא
 78 - ואפילו פרסה קלוטה אין לה, ועל כן היא אסורה. אמנם הֵבִיא
 79 באדם במעי בהמה, נְהִי - האף אמנם דְּפְרִסוֹת לִיכָּא - שאין לולד
 80 פרסות סדוקות, שהרי אין לאדם שני עקבים כמו לבהמה, אך פְּרָסָה
 81 קלוטה מִיָּהָא אִיכָּא - על כל פנים יש לו, ועל כן יש מקום להסתפק
 82 שיהא ולד זה בכלל היתר האכילה של עובר הנמצא במעי בהמה
 83 שחוטה.
 84 ונמצא שלמסקנא לא נפשט הספק שהסתפקה הגמרא לרבי מאיר
 85 בולד בדמות אדם שנמצא במעי בהמה, האם הותר בשחיטת אמו או
 86 לא.
 87 שנינו במשנה: וְחֻכְמֵי אֹמְרִים, כֹּל וְלֹד שְׂאִין בּוֹ כּוֹ, מצורת אדם
 88 אין דינו כולד. הגמרא מבארת במה נחלקו חכמים על רבי מאיר:
 89 אָמַר רַב יוֹהָנָן בְּרַ אָבָא אָמַר רַב, הַכֹּל - בין רבי מאיר ובין חכמים
 90 מוֹדִים שוֹלֵד שְׁגוּפּוֹ כגוף תִּישׁ וּפְנִיּוֹ כפני אָדָם דינו כְּאָדָם, והוא
 91 מטמא את אמו טומאת לידה, מפני שאנו הולכים אחר צורת הפנים.
 92 וכן הכל מודים שולד שְׁגוּפּוֹ כְּאָדָם וּפְנִיּוֹ כְּתִישׁ, ולא כְּלוּם - אין
 93 דינו כולד כלל, ואין אמו טמאה לידה. לא נְחַלְקוּ רַבִּי מֵאִיר וְחַכְמֵי
 94 אֱלָא בולד שְׁפָנִיו כְּאָדָם, ואך שינוי זה יש בו, שהוא נִבְרָא בְּעִין
 95 אֶחָת כְּבְהֵמָה - שאחת מעיניו דומה לבהמה, שְׂרַבִּי מֵאִיר אֹמַר
 96 שכל ולד שיש בו מעט מְצוּרַת אָדָם, כגון שבצד אחד מצדדי פניו
 97 הוא דומה לאדם, דינו כולד. ועל כן זה שפניו כפני אדם ונברא בעין
 98 אחת כבהמה, הרי הוא ולד. וְחֻכְמֵי אֹמְרִים, אין דינו כולד עד
 99 שתהא בפניו כָּל צוּרַת אָדָם - צורת אדם שלימה.
 100 מקשה הגמרא: אָמַר לוֹ - אמרו בני הישיבה לרבי ירמיה בְּרַ אָבָא,
 101 וְהָא אִיכָּא תַנְיָא - והלא שנינו בברייתא להפך, שְׂרַבִּי מֵאִיר אֹמַר
 102 שְׂכָל מַה שִׁהִיָּה לולד צוּרַת אָדָם די בכך כדי שיהא דינו כולד,
 103 ואפילו אינה אלא צורה כל שהיא מצורת אדם. וְחֻכְמֵי אֹמְרִים
 104 שאין דינו כולד עד שיהא בפניו חלק ניכר מְצוּרַת אָדָם, כגון שיהיה
 105 חצי פרצופו דומה לאדם. ונמצא שברייתא זו מחמירה הן בשחיטת רבי
 106 מאיר והן בשחיטת חכמים, שלדעת רבי מאיר די בדמיון כל שהוא
 107 בכדי לטמא טומאת לידה, ואין צורך שיהיו פניו דומות לאדם,
 108 ולחכמים די במקצת צורה הניכרת, כגון חצי פנים, ואין צורך שיהיו
 109 כל פניו כשם לאדם.
 110 משיבה הגמרא: אָמַר לְהוֹ רַב ירמיה בְּרַ אָבָא לבני הישיבה, אִי תַנְיָא
 111 תַנְיָא - אם כך נשנתה ברייתא, הלא נשנתה, ואני אמנם שמעתי מרוב
 112 כפי שאמרתי לכם, אך אתם אם יש בידכם ברייתא שונה, לכו
 113 אחריה.
 114 הגמרא מפרשת מה הם האברים שצריכים להיות דומים לאדם: אָמַר
 115 רַב יוֹהָנָן בְּרַ אָבָא אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן, לדעת חכמים, איברים אלו צריך

1 אָף אֲנִי נִמִּי תַנְיָא - אף אנו שנינו במשנה שולד בדמות בהמה אינו
 2 מתקיים אפילו לדברי רבי מאיר, וכך הם דברי המשנה (בכורות מו.).
 3 פעמים שאשה יולדת בכור, ואף על פי כן אין דינו בכבור אלא לענין
 4 ירושה, שנוטל פי שנים בנכסי אביו, אך אינו בכור לענין שיהיה זקוק
 5 לפדיון הבן. כִּיצַד, הַמְפַלֵּת בלידתה הראשונה ולד כְּמִין דְּמוֹת
 6 בְּהֵמָה או תִּהְיֶה יוֹנָה, אין הנפל הזה נחשב בכור לענין ירושה, מפני
 7 שאינו בן קיימא, ואינו 'בן נחלה', והגולד אחריו הוא הבכור לדיני
 8 ירושה, ומכל מקום לענין פדיון הבן (וְלֹד מְעֻלָּא הוּא), הנפל נחשב
 9 ולד, והגולד אחריו אינו זקוק לפדיון, מפני שחיוב פדיון הבן נאמר
 10 בתורה על 'פֶּטֶר רְחֵם' (שמות יג יב), והנפל הוא שפטר ופתח את
 11 רחמה של אמו, כך הם דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, וכשיטתו במשנתנו שולד
 12 בדמות בהמה דינו כולד בדמות אדם, ועל כן הבא אחריו אינו טעון
 13 פדיון הבן. וְחֻכְמֵי אֹמְרִים שאף לענין פדיון אין הנפל נחשב ולד
 14 עַד שִׁיחָא בּוֹ מְצוּרַת אָדָם, מפני שכל שאין לו צורת אדם אינו נחשב
 15 ולד כלל, אף לא לענין פטירת הרחם, והבא אחריו הוא הבכור לענין
 16 פדיון הבן.
 17 ממשיכה המשנה: וְאִשָּׁה הַמְפַלֵּת כְּנָדָל - שבלידתה הראשונה
 18 הפילה ולד שצורת פניו מעוכה ואינה ניכרת, או שהפילה בלידה
 19 הראשונה שְׂלֵיָא - כמין לבוש שהולד שוכב בתוכו, או שהפילה
 20 שְׂפִיר - עור הולד, שהעצמות והגידים והבשר נוצרים בתוכו, והיה
 21 השפיר מְרוּקָם - שכבר ניכרים בתוכו מעט צורת איברים קטנים, וכן
 22 ולד הַיּוֹצֵא מִן הָרְחֵם כשהוא מְחוּתָךְ לחתיכות, בכל אלו הולד הֵבִיא
 23 אַחֲרָיו נחשב כְּכּוֹד לְעִנֵּן נְהָלָה - ליטול פי שנים בנכסי אביו, מפני
 24 שהנפל שגולד ראשון אינו נחשב בן לענין ירושה כיון שאינו ראוי
 25 לחיות, וְאִינוּ - ואין הבא אחרי ולדות אלו נחשב כְּכּוֹד לְבָחֵן - ואין
 26 צורך לפדותו, מפני שכבר נפטר רחמה של אמו כשהפילה.
 27 מסיים רב ירמיה את הראיה: וְאִי סְלֵקָא דְעֵתָךְ - ואם יעלה על דעתך
 28 לומר דְּתַנִּי - שולד בדמות בהמה ראוי להתקיים, הֵבִיא אַחֲרָיו כְּכּוֹד
 29 לְנַחֲלָה מִי תִּי - האם הנוולד לאחר נפל בדמות בהמה הוא בכור
 30 לענין ירושה, והרי נולד אחרי ולד שיש לו קיום, ומדוע מורה רבי
 31 מאיר שהבא אחריו הוא בכור לנחלה. אלא בודאי מוכח ממשנה זו
 32 שאפילו לרבי מאיר אין ולד כזה ראוי להתקיים, כדברי רב.
 33 דוחה הגמרא: אָמַר רַבָּא, לְעוֹלָם אַפְשֵׁר לומר דְּתַנִּי - שולד בדמות
 34 בהמה ראוי לחיות ולהתקיים, וְאִף עַל פִּי כֵן הִבָּא אַחֲרָיו הוא בכור
 35 לנחלה, כִּי שְׂאֵנִי הֵתֵם - שונה הדבר שם, לענין ירושת בכור דְּאָמַר
 36 קְרָא - שנאמר בפסוק (דברים כא ז) 'כִּי אֶת הַבֶּכֶר בֶּן הַשְּׁנֹאָה יִבִּיר
 37 לְתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם כָּל אֲשֶׁר יִמְצָא לוֹ פִּי הוּא רֵאשִׁית אוֹנוֹ לוֹ מִשְׁפֵּט
 38 הַבְּכֹרֶה וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ אֶת תִּיבַת 'אוֹנוֹ' מלשון אנינות ואבל, וללמוד
 39 ממנה שרק מִי שְׂלָפּוֹ של אביו דָּוָה ומתאבל עָלָיו כשמת, הוא נחשב
 40 בכור לענין ירושה, יֵצֵא ולד זֶה שְׂאֵף אִם הוּא רֵאשִׁית וְלַחֲיוֹת
 41 מכל מקום אֵין לְבּוֹ של אביו דָּוָה עָלָיו בְּמוֹתוֹ, מאחר שאינו בדמות
 42 אדם, ואם כן אין להוכיח מהמשנה האם ולד בדמות בהמה ראוי
 43 להתקיים או לא.
 44 בהמה שנשחטה כדין, ובקעו את כריסה ונמצא בה ולד חי או מת,
 45 הותר הולד בשחיטת אמו ואינו טעון שחיטה נוספת. דין זה נלמד
 46 מהפסוק האמור בסימני בהמה טהורה (דברים יד ו) וְכָל בְּהֵמָה
 47 מִפְּרִסַת פְּרָסָה וְשִׁסְעַת שְׁסַע שְׁתֵּי פְּרִסוֹת מְעֻלַת גְּרָה בְּהֵמָה אִתָּה
 48 תֹאכְלוּ, ולמדו מכך שכל הנמצא 'בבהמה', כלומר, עובר הנמצא
 49 במעי אמו, 'אותה תאכלו', ואינו טעון הכשר נוסף.
 50 הגמרא מסתפקת בדין ולד של בהמה שצורתו כאדם: בְּעָא מִינֵיהּ רַב
 51 אָדָא בְּרַ אֶהָבָה מֵאֲבִי - שאל רב אדא בר אבהו את אביו, לְדַבְרֵי
 52 רַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר - דינו כולד ממש, יש להסתפק במקרה שנמצא ולד
 53 וְלֹד מְעֻלָּא הוּא - דינו כולד ממש, יש להסתפק במקרה שנמצא ולד
 54 בדמות אָדָם בְּמַעֵי בְּהֵמָה שנשחטה, מֵאִי - מה דינו, האם דינו
 55 כאדם, כפי מראדו, או שמא כשם שבבהמה במעי אשה סבר רבי
 56 מאיר שדין הולד כדיון אמו, כך גם באדם במעי בהמה יסבור רבי
 57 מאיר שדינו כאמו, ויחשב הולד כבהמה. מבררת הגמרא: לְמֵאִי
 58 נִפְקָא מִינֵיהּ - איזה דין יוצא מספק זה האם דינו כאדם או כבהמה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר אֶפְיִי, כִּי תִנְיָא הֵימָּא, לְעַכְבַּ תִּנְיָא, וּכְמָאן**
דְּאָמַר כָּל צוּרְתָא – אותה ברייתא טוברת בדעת חכמים שאין דינו
 כולד עד שתהא צורת כל פניו כשל אדם, וכשנשנתה ברייתא זו,
 לענין עיכוב נשנתה, שאפילו אם יהיה פרצוף אחד מאברי הפנים
 כשל בהמה, הרי אותו אבר מעכב שלא יהיה דינו כולד, חוץ מן
 האוזן שאף אם היא כשל בהמה אינה מעכבת, ודינו נקבע לפי צורת
 שאר אברי פניו.
וְאִיבְעִית אֵימָא – ואם תרצה תוכל ליישב קושיא זו כך, **לְעוֹלָם**
 ברייתא זו טוברת **בְּמָאן דְּאָמַר** – כדעת הסובר בשיטת חכמים שדינו
 כולד אף אם יש בו רק חלק ניכר **מְצוּרְתָא אדם, וּמָאן** – ומזה ששנינו
 בברייתא שדי אם יהיה פרצוף **אֶחָד מן הפרצופין** בצורת אדם, **אֶחָד**
אֶחָד – שיהא אחד מכל ראשי האברים שבפנים בצורת אדם, עין
 אחת, גבין אחד, לסת אחת וכדומה, וכדברי חסא.
 הגמרא מבארת דיני ולדות שנולדו חסרים: **אָמַר רַבָּא, וְלַד שֶׁנִּבְרָא**
בְּעֵין אַחַת – שלא היתה לו אלא עין אחת, **וּבְרִיךְ אֱלֹהֵי** – או שלא
 היתה לו אלא ירך אחת. אם היו העין או הירך הללו **מִן הַצַּד** – מצידו
 של הגוף, כדרכם אצל שאר בני האדם, הרי **אִמּוֹ טְמֵאָה** מחמתו
 טומאת לידה, שהרי הוא כחצי אדם. אך אם היו העין או הירך
בְּאִמְצַע פניו או גופו, **אִמּוֹ טְהוֹרָה**, מפני שהוא בריה אחרת, ואינו
 אדם.
אָמַר רַבָּא, וְלַד שֶׁנִּמְצָא וְשִׁטּוֹ נִקְוֵב – שהיה נקב בורשט שלו, והרי
 הוא טריפה, אף על פי כן **אִמּוֹ טְמֵאָה** טומאת לידה, מפני שטריפה
 יכולה לחיות ולהתקיים, ועל כן דינו כולד. אך אם נמצא **וְשִׁטּוֹ אָטוּם**
 – סתום, **אִמּוֹ טְהוֹרָה** מטומאת לידה, מפני שאינו יכול להתקיים כך.
 הגמרא מוסיפה להביא ברייתא הדנה בדיני ולד שנולד אטום: **תָּנוּ**
רַבְּנָנִי, הַמְּפַלְתֵי גוֹף שֶׁל וְלַד אָטוּם – שחסר ממנו חלקו התחתון, והרי
 הוא אטום וסתום במקום החסרון, **אִין אִמּוֹ טְמֵאָה לִידָה**, מפני שאינו
 ראוי להתקיים כך. מפרשת הברייתא: **וְאִיזְהוּ וְלַד בַּעַל גּוֹף אָטוּם**
 שאינו מטמא את אמו, **רַבִּי אוֹמַר**, כל שנחסר ממנו **בְּכַדִּי שְׁיִנְטִיל מִן**
הַחֵי וְיָמוֹת – שאילו היה נחתך כך מאדם חי, היה מת על ידי חסרון
 זה.
 האמוראים נחלקו בפירוש דברי רבי: **וְכַמָּה הוּא הַשִּׁיעוֹר שֶׁיִּנְטִיל מִן**
הַחֵי וְיָמוֹת על ידי נטילה זו, **רַבִּי יְבֹאֵי אוֹמַר**,

שיהיו בצורת אדם על מנת שתהא אימו טמאה טומאת לידה, **הַמְצָח,**
וְהַגְבִּינִים – גבות העינים, **וְכַן הָעֵינִים, וְהַלְקָתוֹת, וְנִבּוֹת הַקֶּזֶן** –
 הסנטר, בצורת אדם, ואינו ולד **עַד שִׁיְהוּ כּוֹלֵם בְּאֶחָד** – שכל
 האברים הללו יהיו בצורת אדם. אך אין צורך שגם האזניים יהיו
 כאוני אדם.
 הגמרא מביאה דעה נוספת: **רַבָּא אָמַר** בשם החכם ששמו **חֲסָא,**
 לדעת חכמים על מנת שיהא הולד מטמא את אימו טומאת לידה
 צריך שיהיה **הַמְצָח וְהַגְבִּין** – גבה אחת מגבות העינים, **וְכַן הָעֵין**
 שבאותו צד של הפנים, **וְהַלְקָתָה** האחת שבאותו צד, **וְנִבְּת הַקֶּזֶן** –
 הצד האחד של הסנטר, בצורת אדם, ואינו ולד **עַד שִׁיְהוּ כּוֹלֵם**
בְּאֶחָת – שכל האברים שבאותו הצד יהיה בצורת אדם.
 מבארת הגמרא: **וְלֹא פְּלִיגִי** – רבי יוחנן וחסא אינם חולקים, **הָא** –
 מה שאמר רבי יוחנן שאין דינו כולד עד שתהיה צורת שני צדדי
 הפנים כשל אדם, דבריו הם **בְּמָאן דְּאָמַר** – כדעת הסובר שחכמים
 אינם מטמאים טומאת לידה עד שתהא **כָּל צוּרְתָא** פני הולד כשל
 אדם, והשמיענו רבי יוחנן שאף על פי שהזיקו חכמים שתהא צורת
 כל פניו כשל אדם, מודים הם שאין האזניים בכלל. **וְהָא** – מה שאמר
 חסא שגם כאשר צד אחד מן הפנים כשל אדם דינו כולד, דבריו הם
בְּמָאן דְּאָמַר – כדעת הסובר שחכמים מודים שכל ולד שיש בפניו
 חלק ניכר **מְצוּרְתָא** אדם דינו כולד. והשמיענו חסא שאף על פי שלא
 הזיקו חכמים שתהא צורת כל פניו כשל אדם, מכל מקום צריך
 שתהא צורת אחד מצדדי הפנים שלמה בדמות אדם, לבר מהאוזן
 שאינה מן המנין.
 הגמרא מקשה על דברי חסא: **מִיִּתְיָב** – הקשו בני הישיבה על דברי
 חסא, שנינו בברייתא (תוספתא פ"ד ה"ג), **צוּרְתָא הַפְּנִים שְׁאֵמְרוּ**
 חכמים שעליה להיות כשל אדם, **אֶפְילוּ** אם יהיה זה רק **פְּרָצוּף אֶחָד**
מִן הַפְּרָצוּפִין – אבר אחד מאברי הפנים, כגון העין או המצח או לסת
 אחת. ואפילו אם שאר צורת פניו כשל בהמה דינו כאדם. **הוּוִין מִן**
הָאוּזָן – שאם היא כשל אדם ושאר כל פניו כשל בהמה, אין דינו
 כולד. תמזה הגמרא: **לְמִימְרָא** – האם באה הברייתא לומר **דְּמִתְד**
נְמִי סָגִי – שלדעת הסובר בשיטת חכמים שדי בחלק ניכר מצורת
 הפנים, די גם באבר אחד שתהיה צורתו כשל אדם, ושלא כדברי
 חסא שהזיקו לשיטה זו שיהיה צד שלם של פניו כשל אדם.

המשך מעמוד קמד

נמצאים **בְּכּוֹס** ולא בידו, מכל מקום לא נתבאר **עֲכִירָה בְּמָאן** – במה
 מערבב את המים והעפר, האם דווקא בכלי, או שמא גם באצבעו.
 מסיקה הגמרא: **תִּיקוּן** – תעמוד שאלה זו בספק שלא נפשטה.
 הגמרא מבארת פרט נוסף בבדיקת מימי אדמה: **כִּי אָתוּ לְקַמְיָה**
דְּרַבְּהָ בַר אֲבוּהָ – כאשר היו באים התלמידים לפני רבה בר אבוח,
אָמַר לְהוּ רַבְּה בַר אַבוּהָ, בְּמִקוּמָה שְׁנִינוּ – מה ששנינו שבדקים
 במימי אדמה, אין זה אלא כשהאדמה נמצאת במקומה. אבל אם
 העבירו אותה למקום אחר אין בודקים בה, לפי שמראה האדמה
 משתנה על ידי שינוי המקום.
 הגמרא מביאה מעשה בענין בדיקה באדמה יבשה: **רַבִּי תַנְיָא פְּלִי**
קוּרְטָא דְּנִרְגְּשָׁתָא – היה מבקע חתיכת עפר **וּבְרִיק בִּיה** – והיה בודק
 אם הדם דומה לצבע העפר, ולא היה נותן עליו כלל מים. **לִיִּיט עֲלִיָּה**
רַבִּי יִשְׁמְעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי בְּאֶסְפְּרָה – רבי ישמעאל קילל שכל אדם
 אחר שיעשה כן, יחלה במחלת ה'אסכרה'.

דְּלֹא לְרַמְיָה בִּידֵיהּ וְלְעַבְרִינְהוּ – שלא יתן את האדמה והמים בתוך
 ידו וגם יערבב אותם בידו, **אֲבָל** אם הם נמצאים **בְּמָאן** – בתוך כלי,
כִּי עֲבַר לִיה בִּידֵיהּ שְׁפִיר דְּמִי – אף אם יערבב אותם באצבעו, ראוי
 לבדוק בהם. וכמו כן אם הם בידו אלא שמערבב אותם בכלי גם כן
 ראוי לבדוק בהם. **אוּ דְלִמָּא** – או שמא כוונת הברייתא **דְּלֹא**
לְעַבְרִינְהוּ בִּידֵיהּ – שאף אם האדמה והמים בכלי לא יערבב אותם
 בידו, **אֲבָל יַעֲרַבְבֵם בְּמָאן** – בכלי. וכמו כן, אם הם בידו, אף אם
 יערבבם בכלי, לא יבדוק בהם, ואינו כשר לבדוק בהם אלא כשהם
 בכלי וגם יערבבם בכלי.
 פושטת הגמרא את הספק: **תָּא שְׁמַע, בְּשִׁהוּא בּוֹרְקָן** – כשבדק את
 מראות הדמים אם דומים למימי אדמה, **אִין בּוֹרְקָן אֲלָא** כשהאדמה
 והמים נמצאים **בְּכּוֹס** של זכוכית. והרי נפשט שצריכים בדווקא
 להיות בתוך כוס ולא בידו.
 מוסיפה הגמרא להסתפק: **וְעַדִּין תַּבְּעִי לָךְ** – ועדיין יש להסתפק,
 שאף שמפורש בברייתא שהבדיקה נעשית כשהאדמה והמים